

Dėl miesto vardo Kaišiadorys kilmės

«On the origin of the town name Kasiadorys»

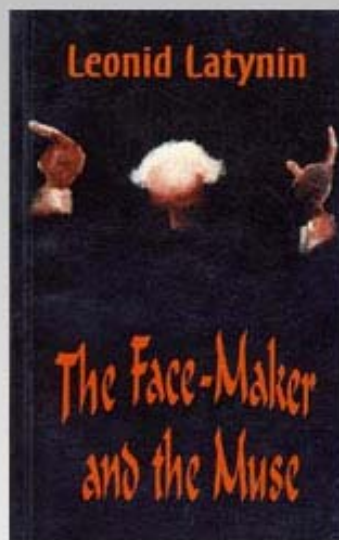
by Laimis Bilkis

Source:

Acta Linguistica Lithuanica (Acta Linguistica Lithuanica), issue: 47 / 2002, pages: 1-7, on www.ceeol.com.

The following ad supports maintaining our C.E.E.O.L. service

eBooks on Central, East and Southeast Europe

The Face-Maker and the Muse

Glas New Russian Writing,
Moscow, 1999, 240 p.

By **Leonid Latynin**

The Face-Maker and the Muse is an anti-utopia about the society where work is a giant machinery mutilating human beings, where everybody desperately tries to climb the social ladder as high as he/she can, but the success depends on the degree of the person's likeness to the Model Face, created by the Chief Face-Maker.

more on:

www.dibido.eu

Dėl miesto vardo *Kaišiadórys* kilmės

LAIMUTIS BILKIS

Lietuvių kalbos institutas, Vilnius

*The town name Kaišiadórys was analysed as a compound form by Aleksandras Vanagas, who assumed its second component dor- to go back to dar- and to be connected with darýti 'make, manufacture'; the first component would then be the Slavicism kãšë 'basket' or Lith. kaĩštis 'tap, plug; bolt, bar'. On these assumptions, the name Kaišiadórys would have been derived from that of a class of craftsmen, viz. *kašiadariai, 'manufacturers of baskets' or *kaĩšiadariai, 'manufacturers of plugs, bolts'. Certain historical data, not mentioned by Vanagas and evidently unknown to him, as well as certain linguistic features of the town name Kaišiadórys suggest that it could have been derived from a Tatar anthroponym *Chaišadaras, *Choišadaras (Хойшадар(ъ), Chaszaj-dar) rather than from an appellative.*

Lietuvos gyvenamųjų vietų vardų kilmė plačiausiai ir išsamiausiai tirta A. Vanago darbuose. Visų pirma minėtini du šio pobūdžio veikalai – studija „Mūsų miestų vardai“ (Vanagas 1993: 176–229) ir knyga „Lietuvos miestų vardai“ (Vanagas 1996). Čia remiantis gyvosios kalbos ir istorijos šaltinių duomenimis pateikiami miestų bei didesnių ar įžymesnių miestelių vardų kilmės aiškinimai. Be to, minėtais tyrimais padėti metodologiniai oikonimų etimologizavimo pagrindai, iš kurių matyti, jog daugeliu atvejų lingvistinis šių vardų tyrimas neatsiejamas nuo istorinio: bemaž prie kiekvieno iš jų nurodoma, kada pirmąkart vardas minimas istorijos šaltiniuose, pateikiami formų variantai ir tik tada analizuojama lingvistiniais aspektais (darybiniu, semantiniu, arba motyvacinu, kilminiu).

Iš šių A. Vanago darbų išryškėja pagrindinės abejonių nekeliančios lietuvių urbanonimų kilmės (kartu ir darybos) tendencijos. Tai sudaro tvirtą pamatą tolesniems urbanonimikos ir apskritai oikonimikos tyrimams. Kita vertus, tokie apibendrinamojo pobūdžio veikalai ne visada gali aprėpti duomenų gausą, todėl skatina imtis dar išsamesnių juose analizuotų vardų kilmės tyrimų.

Vienas iš tokių urbanonimų galėtų būti miesto vardas *Kaišiadórys*. Kaip ir daugeliu kitų atvejų, A. Vanagas pirmiausia apibūdina istorines šio miesto bei jo vardo susidarymo aplinkybes. Remiantis B. Kvikliu, teigiama, kad miestas pradėjo kurtis XIX a. II pusėje, kai 1862 m. pradėtas tiesti Vilniaus–Kauno geležinkelis. Geležinkelio stotis iš pradžių vadinosi *Juodkónys* (nuo šalia esančio kaimo vardo), o vėliau pavadinta *Kaišiadorimis* (Vanagas 1996: 84). Be to, pabrėžiama, kad vardo *Kaišiadórys* užrašymo istorijos dokumentuose duomenys yra vėlyvi ir pateikiamos lytys *Коведары, Кашейдары* iš XIX a. pab. bei XX a. pr. dokumentų (ten pat). Iš pateikto istorinio konteksto daroma išvada, kad vardas *Kaišiadórys* yra vėlyvas, „atsiradęs bene tik XIX a. antroje pusėje“ (ten pat: 85).

Pradėdamas lingvistinę vardo analizę A. Vanagas pabrėžia, kad vardo kilmė neiški¹, tačiau po to visgi pateikia kelias kilmės galimybes. Pirmiausia šis urbanonimas laikomas sudurtiniu: *Kaiš-ia-dórys*. Antrasis jo sandas *dor-* vedamas iš *dar-* (bet nepaaiškinamos šio pakitimo priežastys) ir kildinamas iš liet. *daryti* ‘dirbti, gaminti’, bet abejojama, kuri pirmojo sando šaknis – gyvosios kalbos *kaiš-* ar raštų *kaš-* yra autentiška. Pastaroji problema paliekama neišspręsta, nes nurodomos abiejų variantų kilmės galimybės: *kaš-* kildinama iš slavizmo *kāše* ‘krepšys, pintinė’, o *kaiš-* – iš liet. *kaištis* ‘volė, kamštis; kuolelis ar pagalyš kam užkišti; durų skląstis, velkė’. Taigi manoma, kad vardas *Kaišiadórys* kilęs iš žmonių pavadinimo pagal profesiją – **kašiadariai*, t. y. kašių darytojai, dirbėjai, arba **kaišiadariai*, t. y. kaiščių darytojai, dirbėjai; pastaruoju atveju dar priduriama, kad gali būti kilęs ir iš atitinkamo pravardinio asmenvardžio (ten pat: 85–86).

Pateiktosios kilmės hipotezės lietuvių vietovardžių bendrųjų darybos, semantikos bei kilmės tendencijų kontekste atrodo gana įtikinamai, tačiau kai kurie A. Vanago nepaminti (matyt, nežinoti) istoriniai duomenys, taip pat ir kelios kalbamojo urbanonimo lingvistinės ypatybės leidžia manyti vardą *Kaišiadórys* esantį kitokios kilmės.

Dar 1934 m. kun. S. Pupaleigio paskelbtame straipsnyje pažymėta, kad Kaišiadorių vardu nuo neatmenamų laikų vadinamas vietinis dvaras. Be to, manoma, kad tai nelietuviškos kilmės vardas, jis nėra sudurtinis, nes „kirtis krintas ne ant *ia*, bet ant *o*“ (Pupaleigis 1934: 2).

Ypač svarbių ir svarių istorinių argumentų, verčiančių abejoti A. Vanago nurodytomis kilmės galimybėmis, galima rasti R. Gustaičio knygoje „Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas“ (Gustaitis 2001). Nors šis darbas yra kraštotyris, tačiau jame nurodyti istorijos dokumentų duomenys pateikti labai išsamiai ir kvalifikuotai. Jais remiantis teigiama, kad dabartinio Kaišiadorių dvaro vietoje jau 1531 m. buvo totoriams priklausęs dvaras, o pats Kaišiadorių vardas istorijos dokumentuose pirmą kartą paminėtas 1590 m.: *Ковеѣдарова*². Be to, nurodoma, kad LDK kariuomenės sąrašuose 1565 ir 1567 m. užrašytas šiose vietose gyvenęs totorius *Хойшадар Момулевичъ*. Šio totoriaus vardu ir imtas vadinti jam priklausęs dvaras. Dar pažymima, kad 1567 m. sąrašė įrašytas asmuo *Исунъ Хашиаѣдаревичъ* (ten pat: 26).

Esant dviem vardo *Kaišiadórys* kilmės hipotezėms pravartu detaliau paanalizuoti jas istoriniu ir ypač lingvistiniu požiūriu.

Neabejotinai paneigtinas jau minėtas A. Vanago teiginys, kad vardas *Kaišiadórys* atsirado bene tik XIX a. antrojoje pusėje. Kaip rodo R. Gustaičio tyrimas, šis vardas jau tikrai žinomas XVI a. pabaigoje: 1590 m. lapkričio 17 d. dokumente dėl Navasodų kaimo paskyrimo kuopos susirinkimo punktu tarp pavaldžių gyvenamųjų vietovių nurodoma ir *Ковеѣдарова* (AVK 90), t. y. *Kaišiadórys*. Akivaizdu ir tai, kad tose vietose gyvenęs totorius Chaišadaras (ar Choišadaras) Momulevičius: 1565 m. LDK kariuomenės Lietuvos totorių Trakų vėliavos sąrašė įrašytas asmuo *Хойша Дармомулевичъ*, turintis žirgą, lanką ir kardą (LM 3: 427), 1567 m. tokio paties pobūdžio

¹ Studijoje „Mūsų miestų vardai“ tai dar labiau akcentuojama – teigiama, jog kilmė visiškai neiški (Vanagas 1993: 185).

² Šalia šio įrašo metrika nenurodoma, tačiau iš šaltinių sąrašo matyti, kad tas istorijos šaltinis yra AVK 90.

sąrašė yra totorius *Шадарь Момулевичь*, turintis prastą žirgą, lanką, kardą ir kirvį (ten pat, 1372). Tokie užrašymai laikytini kiek netiksliais rankraščio įrašų perteikimais ir neabejotinai suponuoja to paties asmens įvardijimą *Хойшадар(ъ) Момулевичь*. Šių totoriškų asmenvardžių tikrumą patvirtina ir jau minėtas kito totoriaus nurodymas 1567 m. LDK kariuomenės Lietuvos totorių sąrašė, kur užrašytas asmuo *Исунъ Хахайдаревичь*, atsiuntęs tarną (nes pats neturįs kojos) su žirgu, lanku ir kardu (ten pat, 1361). Tuo neabejoja ne tik R. Gustaitis, bet ir lenkų istorikas S. Dziadulewiczius, kuris pateikia duomenų apie visą Chaišadarovičių ar Choišadarovičių (jo vadinamą *Chaszajdarowicze*) giminę. Teigiama, jog giminės pradininkas – XVI a. pirmame ketvirtyje gyvenęs *Momul v. Mamlec Jakubowicz Kalina*, kurio sūnus ir buvo 1567 m. LDK kariuomenės sąrašė minimas Chaišadaras (*Chaszajdar*). Pastarojo sūnus buvo Mustafa, kurio vienas iš keturių sūnų – Jachija – 1670 m. minimas kaip Verdasavos (esančios Trakų pavieta) valdytojas. Ši giminė Lietuvoje žinoma iki 1666 m., vėliau apie ją nieko negirdėti. Manoma, kad jie galėjo emigruoti į Turkiją (Dziadulewicz 1929: 80). R. Gustaičio tyrimas rodo, kad Verdasava buvusi šalia Kaišiadorių dvaro, kurį greičiausiai ir valdė tas pats Jachija, ar netgi tas pats kelis vardus turėjęs dvaras, nes 1787 m. minimas palivarkas *Podlamienje-Werdasowo (ili Koszeydary)* (Gustaitis 2001: 26). Taigi Chaišadaro (Choišadaro) ir kitų Chaišadarovičių (Choišadarovičių) sąsajos su Kaišiadorių dvaru yra neabejotinos. Be to, tampa akivaizdu, kad asmens įvardijimus *Хойша Дармомулевичь* ir *Шадарь Момулевичь* iš tikro reikia skaityti kaip *Хойшадар(ъ) Момулевичь*, t. y. asmens *Momul Jakubowicz Kalina* sūnus.

Trumpai apžvelgus istorinius Chaišadaro (Choišadaro) Momulevičiaus ir kitų Chaišadarovičių (Choišadarovičių) giminės asmenų ryšių su Kaišiadorių dvaru aspektus konstatuotina, kad istoriškai vardo *Kaišiadórys* kilmės iš totorių asmenvardžio galimybė yra labai įtikima. Todėl šią hipotezę reikalinga paanalizuoti lingvistiniu aspektu. Tuo tikslu aptartinas miesto vardo gyvosios kalbos formos bei istorijos šaltiniuose užrašytų jos variantų santykis su totorių asmenvardžiais *Хойшадар(ъ)*, *Хахайдар(ъ)*, *Chaszajdar*.

Pirmiausia pritartina A. Vanago nuomonei, kad vietinių gyventojų lietuvių vartota ir vartojama lytis yra *Kaišiadórys* (Vanagas 1996: 84). Tą rodo 1935, 1936 m. šio vietovardžio užrašymai iš gyvosios kalbos. Įrašai istorijos dokumentuose kur kas dažniau atspindi šaknį *kaš-*: *Косейдарова* 1590 m. (AVK), *Коседары* 1895 m., *Кашейдары* (GU 322), *Кáfzeydary* 1744 m. (SDV 100), *Kaszedary* 1795 m. (ŽžRS 98°); tačiau yra užrašymų, atitinkančių šaknį *kaiš-*: plg. *Kayszedary* 1826 m. (Gustaitis 2001: 26). Turint omenyje tai, kad pirmąkart (1565 m.) minimas asmenvardis užrašytas su dvigarsiu – *Хойшадар(ъ) Момулевичь*, o vietovardžio gyvosios kalbos forma bei kai kurie istorijos šaltinių duomenys taip pat paliudija dvigarsį *ai*, galima daryti prielaidą, jog lietuviška urbanonimo forma su *kaiš-* ir buvo pirminė. S. Dziadulewicziaus vartoti asmenvardžio variantai su monoftongu *Chaszajdar*, *Chaszajdarowicze*, matyt, buvo suponuoti vėlesnių užrašymų (*Хахайдаревичь* ar pan.), be to, jam nebuvo žinomas 1565 m. įrašas su dvigarsiu. Istorijos šaltiniuose slavų kalbomis užrašytos vėlesnės asmenvardžio, taip pat miesto vardo formos gali būti monoftongizacijos pasekmė. Lietuvių vietovardžių dvigarsio *ai* vienbalsinimas slavų kalbomis rašytuose dokumentuose yra gana dažnas reiškinys: plg. *ftrygaliszki* 1728 m. (LKM, 66), *ftrygalifzki*

1732 m. (ten pat, 80), *de Strygaliszki* 1741 m. (LKM_{II} 5), *Strygaliszki* 1890 m. (SG_{XI} 426), *Спугалууку* 1905 m. (VG 270) – dabar *Strigailiškis* k. IGN; *Ганюуу* 1873 m. (SVG 22) – dabar *Gailiūšiai* k. ŠVNČ. Šie pavyzdžiai rodo, jog toks reiškinys vyko ir XIX a., nors, A. Vanago teigimu, vietovardžiai šio laikotarpio dokumentuose rašomi su nesuvienbalsintu *ai* (Vanagas 1996: 85). Taigi argumentų, jog pirminė lietuviška kalbamojo vietos vardo forma buvo *Kaišiadórys* yra lyg ir pakankamai.

Kaišiadorių kilmės pagrindu laikant totorių asmenvardį **Chaišadaras* ar **Choišadaras* reikia kalbėti ne apie vietovardžio slavinimo, bet lituanizavimo dalykus. Čia išskirtini du reiškiniai: žodžio pradžios *ch* virtimas *k* ir segmento *-dar-* virtimas į *-dor-*, tiksliau – *a* → *o*. Jų priežastis galima paaiškinti ir lietuvių kalbos, ir konkrečiai lietuvių vietovardžių kontekste.

Turint omenyje tai, kad kalbamasis asmenvardis lietuvių buvo suprantamas kaip nelietuviškas žodis, jo pradžios priebalsis *ch*, kaip ir kituose skoliniuose, dėsningai pakito į *k*, plg. skolinius iš slavų kalbų *kalātas*, *kūdas*, *kvāras*, *kvarabā* ir *karabā*, *kvorbā* ir kt. (žr. Zinkevičius 1966: 151, 152). Tokie kitimai užfiksuoti ir nelietuviškos kilmės lietuvių toponimijoje, plg. *Kvajākalnis* kln. BD, *Kvajēlēs* gn. DV (VK) : brus. *хвоя* ‘pušis’ (Jaškin 1971: 199); *Kvaščėkas* plk. BLC, *Kvaščiauka* plk. SKM : lenk. *chwaszcz* ‘asiūklis’ (SJP_I 309), brus. *хвоуу* ‘t. p.’ (Jaškin 1971: 199).

Galima įtarti, kad segmente *-dor-* *o* ← *a* atsirado taip pat pagal slavizmų adaptacijos analogiją: slavų *a* → liet. kirčiuotas *o* (plg. Kardelis 1999: 9) arba konkrečiau – pagal sl. *-apъ* (lenk. *-arz*) → liet. *-or-* (plg. Skardžius 1996: 307; Ambrasas 1993: 228). Tokia adaptacija įprasta tarp apeliatyvinių slavizmų, plg. *dūdōrius*, *kūkorius* (Skardžius 1996: 307), *gaspadōrius* (LKŽ_{III} 151) jos pavyzdžių galima rasti ir lietuvių toponimijoje, plg. *Čebatōriai* k. CKN, MTZ (VK). Ypač svarbūs vietovardžiai šiam kitimui pagrįsti yra gyvenamųjų vietų vardai *Ardōsai* k. ŽSL ir *Kazakliōriai* k. VDT. Pirmasis iš jų veikiausiai taip pat kildintinas iš totoriško avd. *Ardašas*, antrasis – iš totorių *kozaklar* ‘kazokai’ (Kričinskis 1993: 95, 98). Taigi ir čia lietuviškoje (sulietuvintoje) vietovardžių formoje *a* virtęs *o*. Kiek atsargiau tokia analogija formoje *Kaišiadórys* įžvelgtina dėl priegaidžių skirtumo, nes skoliniuose kirčiuotas *o* paprastai turi tvirtagalę priegaidę. Kita vertus, tokiai vietovardžio kirčiavimo paradigmai susidaryti galėjo turėti įtakos polinkis kitus asmenvardinis daugiskaitinius gyvenamųjų vietų vardus su galūne *-ys* kirčiuoti pagal 3 kirčiuotę. Pastebėtina, jog šis kitimas savaip pagrindžia nelietuvišką vietovardžio *Kaišiadórys* kilmę, t. y. ryšį su aptartu totorių asmenvardžiu. Kaip jau minėta, visi urbanonimo užrašymai slavų kalbomis istorijos šaltiniuose yra tik su *a* (*-dar-*) – *Ковеѣдарова*, *Коведары*, *Кашеѣдары*, *Кѧфzeydary*, *Kaszedary*, *Kayszedary*. Jeigu šis segmentas tikrai būtų susijęs su liet. *darýti* (A. Vanago hipotezė), tai lietuviškoje vardo formoje *a* veikiau ir turėtų būti išlaikytas. Tačiau šiuo atveju < kaip ir daugelyje kitų skolinių (slavizmų), jis pavirtęs balsiu *o*. Vadinasi, *-dar-* lietuvių tikrai suprastas kaip svetimos kalbos komponentas. Žinoma, reiškiniai *ch* → *k*, *a* → *o* būdingi lietuvių kalbos slavizmams, o šiuo atveju reikėtų kalbėti apie totoriško asmenvardžio santykį su lietuvių kalba. Reikia turėti omenyje tai, kad XVI a. LDK viešajame gyvenime vyravo slavų kalbos ir pirmieji asmenvardžio užrašymai yra kanceliarine slavų kalba, todėl galima manyti, kad lietuvių kalboje jį galėjo paveikti tie patys, kaip ir slavizmų, adaptavimo dėsniai.

Kaišiadorių asmenvardinės kilmės galimybę paremia ir kitos jo struktūrinės ypatybės. Kaip jau minėta, tai yra daugiskaitinis vietovardis, forma artimas didžiulei lietuvių daugiskaitinių asmenvardinės kilmės gyvenamųjų vietų vardų grupei, plg. kaimų vardus *Bačkónys*, *Basónys*, *Gečiónys*, *Krivónys*, *Rusónys*, *Senkónys* ir kt. (Razmukaitė 1993: 143–148). Jeigu šis vardas būtų kilęs iš gyventojų pagal amatą pavadinimo, tai pagal bendrąsias tokių vietovardžių struktūros tendencijas reikėtų tikėtis formos **Kaišiadariai*, **Kaišiadoriai* ar pan., plg. *Dienavagiai* k. GDR, *Kraujalėdžiai* k. GDR, *Vyžpiniai* k. GRŠ, *Žebgraužiai* k. PJS (VK).

Visiškai paneigtina atvirkštinė asmenvardžio ir miesto vardo chronologinių santykių galimybė, t. y. tikimybė, jog asmenvardžiai *Chaišadaras* (*Choišadaras*), *Chaišadarovičiai* (*Choišadarovičiai*) gali būti ne totoriški, o vietovardiniai, t. y. kilę nuo dvaro vardo *Kaišiadórys* (toks asmenvardžių susiformavimo būdas apskritai yra įmanomas). Kaip jau minėta, pirmąkart šis asmenvardis užrašytas kaip pirmasis dvinario įvardijimo narys – vardas: *Хоўша Дармомулевиць*, t. y. *Хоўшадар Момулевиць*, o iš gyvenamosios vietos vardo kilęs asmenvardis galėtų būti tik antrasis (ar trečiasis) antroponimas. Be to, abejonių nekelia ir svetima asmenvardžio kilmė. Tai samplaikinis darinys iš dviejų arabiškų vardų *Hadži* (*Chadži*) ‘piligrimas į Meką’ ir *Haidar* ‘liūtas’ (Szykiewicz 1929: 460).

Totoriškos miesto vardo *Kaišiadórys* kilmės galimybę paremia ir ta aplinkybė, jog jis kilmės požiūriu nebūtų koks nors ekskluzyvus lietuvių vietovardis. *Kaišiadorių*, *Trakų*, *Vilniaus* apylinkėse yra ir daugiau totoriškos kilmės gyvenamųjų vietų vardų, pvz., iš totorių asmenvardžių kilusiu laikomas ne tik jau minėtas kaimo vardas *Ardōsai*, bet ir *Melekónys* k. VDT – nuo totoriaus *Melecho* (Kričinskis 1993: 95), be to, neabejotinai totoriškos kilmės laikytini apeliatyvinės kilmės oikonimai *Kazakliōriai* VDT (jis buvo jau trumpai aptartas), *Kėturiadesimt Totōrių* Vdt, *Tatárka* PPR, *Totorinė* RDMV, *Totōriškės* AUK, KAR, RDMV, ŽSL (VK).

Apibendrinant galima teigti, jog istoriniu bei lingvistiniu požiūriu gyvenamosios vietos vardo *Kaišiadórys* ryšys su totorišku asmenvardžiu **Chaišadaras*, **Choišadaras* (*Хоўшадар(ь)*, *Chaszajdar*) atrodo ne tik galimas, bet ir labai įtikimas.

SUTRUMPINIMAI

AUK – Aukštādvaris, Trakų r.

avd. – asmenvardis

AVK – *Акты издаваемые Виленской археографической комиссией* 18, Вильна, 1891.

BD – Būdvietis, Lazdijų r.

BLC – Bálceriškės, Trakų r.

CKN – Ceikiniai, Ignalinos r.

Dv – Dievėniškės, Šalčininkų r.

GDR – Giedraičiai, Molėtų r.

gn. – ganykla

GRŠ – Griškabūdis, Šakių r.

GU – *Географический указатель выборных документов из актовых книг Виленского Центрального Архива*.

IGN – Ignalinà

k. – kaimas

KAR – Kariótiškės, Trakų r.

kln. – kalnas

LKM_I – *Księga Metryk Chrzestnych Kosciola Parafialnego Łyngmianskiego od Roku 1708. Januaryi 10. dnia do Roku 1740 Apryla 24. dnia.*

LKM_{II} – *Księga Metryk Chrzestnych Kosciola Parafialnego Łyngmianskiego od roku 1740. Maia 22. dnia do Roku 1760 Oktobra 24. dnia.*

LKŽ – *Lietuvių kalbos žodynas* 3, red. K. Ulvydas, Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1956.

LM – *Литовская Метрика. Книги Публичных Дель. Переписи войска Литовскаго* 1 (3), Петроградъ, 1915.

MTZ – Matūizos, Varėnos r.

PJS – Pajieslys, Kėdainių r.

plk. – pelkė

PPR – Papatčiai, Kaišiadorių r.

RDMV – Rudaminà, Vilniaus r.

SDV – *Synodus Dioecisana Vilmensis Ab Illu Jtrifjimo, Excellenti Jfjimo ac Reverendi Jfjimo Domino D. Michaelae Joanne Zienkowicz...*, Vilnae: Reg: Majestatis Academ: Soc: JESU, 1744.

SG – *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich* 11, Warszawa: nakładem Władysława Walewskiego, 1890.

SJP – *Słownik języka polskiego* 1, red. J. Karłowicz, A. Kryński, W. Niedźwiedzki, Warszawa: nakładem prenumeratorów, 1900.

SKM – Skiemónys, Anykščių r.

SVG – *Списокъ волостей и сельскихъ обществъ по мировымъ участкамъ Виленской губернии*, Вильна: Въ типографіи А. Г. Сыркина, 1873.

ŠVNČ – Švenčionys

VDT – Vaidotai, Vilniaus r.

VG – *Виленская Губернія. Полный списокъ населенныхъ местъ со статистическими данными о каждомъ поселеніи, составленный по оффициальнымъ сведеніямъ I. I. Гошкевичемъ*, Вильна: Губернская Типографія, 1905.

VK – Vietovardžių, surinktų iš gyvosios kalbos, kartoteka.

ŽSL – Žasliai, Kaišiadorių r.

ŽžRS – *1795 m. Trakų apskrities Žiežmarių parapijos revizinis surašymas* (LCVA. F. 515. Ap. 15. B. 70).

LITERATŪRA

AMBRAZAS, S. 1993: *Daiktavardžių darybos raida. Lietuvių kalbos veiksmažodiniai vediniai*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.

DZIADULEWICZ, S. 1929: *Herbarz rodzin tatarskich w Polsce*, Wilno: nakładem autora z zasiłkiem komitetu funduszu kultury narodowej.

GUSTAITIS, R. 2001: *Kaišiadorių rajono gyvenviečių žinynas*, Kaišiadorys: Kaišiadorių muziejus.

JAŠKIN, I. J. 1971: *Беларускія геаграфічныя назвы*, Мінск: Навука і тэхніка.

KARDELIS, J. 1999: *Fonetinės slavizmų ypatybės ir jų raida rytinėse lietuvių šnektose*, Daktaro disertacijos santrauka, Vilnius: Vilniaus universitetas.

KRIČINSKIS, S. 1993: *Lietuvos totoriai*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.

PUPALEIGIS, S. 1934: *Kaišedorys ar Kaišiadorys? Rytas* 83, 2.

RAZMUKAITĖ, M. 1993: *Oikonomų, atsiradusių iš asmenvardžių su patroniminėmis priesagomis, paplitimas Lietuvoje. Lietuvių kalbotyros klausimai* 32, 133–165.

SKARDŽIUS, P. 1996: *Lietuvių kalbos žodžių daryba*. Id., *Rinkiniai raštai* 1, sudarė A. Rosinas, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996.

SZYNKIEWICZ, J. 1929: Tłumaczenia słów nazw orientalistycznych. Dziadulewicz, S., ed., *Herbarz rodzin tatarskich w Polsce*, Wilno: nakładem autora z zasiłkiem komitetu funduszu kultury narodowej, 457–473.

VANAGAS, A. 1993: Mūsų miestų vardai. *Lietuvių kalbotyros klausimai* 32, 176–229.

VANAGAS, A. 1996: *Lietuvos miestų vardai*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.

ZINKEVIČIUS, Z. 1966: *Lietuvių dialektologija*, Vilnius: Mintis.

Laimutis Bilkis

Gauta 2002 11 05

Lietuvių kalbos institutas

P. Vileišio g. 5, 2055 Vilnius, Lietuva

laibil@ktl.mii.lt